

NUtopia: Solutions for Suburbia

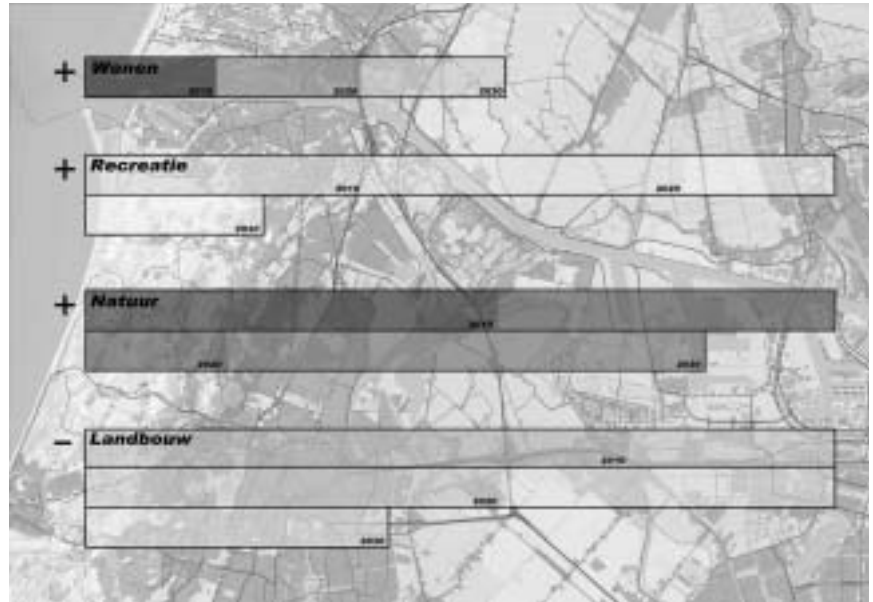
Een stille revolutie voltrekt zich in Nederland: de hegemonie van de boer over het landschap brokkelt in rap tempo af. Aan alle kanten wordt sluipenderwijs landje gepikt, en het restant heet 'authentiek platteland'. Het wanordelijke resultaat lijkt door niemand wenselijk, maar door iedereen onvermijdelijk gevonden te worden. Dus verbieden en gedogen we tegelijkertijd. Wat nodig is, is de verhelderende visie van een vogelvlucht: het regionaal ontwerp.

Eric-Jan Pleijster & Cees van der Veeke

Afgestudeerd Landschapsarchitecten
EJPleijster@hotmail.com
Ceesvanderveeken@hotmail.com

Figuren

Eric-Jan Pleijster & Cees van der Veeke

Voor Hollandia is tot 2030 een programma doorgerekend op basis van prognoses van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

De orde van de dag

Het Nederlandse platteland ondergaat in hoog tempo een verstrekkende transformatie van een monofunctioneel productielandschap naar een divers en gefragmenteerd ensemble van sterk verschillende landgebruiksvormen. Op zich weinig mis mee, is de eerste gedachte, een beetje variatie en afwisseling kan geen kwaad. En het monopolie van de boer op het platteland mag best doorbroken worden. Bovendien heeft de zwaar gesubsidieerde Nederlandse boer zijn beste tijd wel gehad. Veeziekten, de Europese landbouwhervormingen, de uitbreiding van de EU, de toenemende concurrentie op de wereldmarkt maken de toekomst van het boerenbedrijf in Nederland er niet bepaald rooskleuriger op. Veel boeren denken er net zo over, want bedrijfsbeëindigingen zijn aan de orde van de dag. De jongste verwachting is dat binnen twintig jaar het oppervlak boerenland met meer dan zeventig procent zal afnemen (Koper, juni 2003). Dit roept de vraag op hoe de enorme hoeveelheid vrijkomende ruimte ingevuld moet worden, en niet onbelangrijk, op welke wijze dit betaald en beheerd gaat worden?

Maken en delen

De vraag naar ruimte is groot: naar woonruimte, naar *leisure*, naar waterberging. In veel gevallen overstijgt deze vraag zelfs het aanbod. Het motto van de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening is dan ook 'ruimte maken, ruimte delen'. Toch lijkt van de verdraagzaamheid en saamhorigheid die hiermee gesuggereerd wordt geen sprake, want in werkelijkheid is het ieder voor zich. Zijn er te weinig woningen; dan bouwen we toch een woonwijk? Moeten we overtollig water kwijt; dan graven we toch een gat? Het gevolg is dat de vele initiatieven eerder fragmenterend dan verzoenend werken, want niemand heeft het overzicht. Dit resulteert ondermeer in een verregaande versnippering en isolatie van voorheen overzichtelijke aaneengesloten landschappen.

Wat en hoe

Op Rijksniveau neemt het ruimtelijke beleid een defensieve houding aan in de problematiek rond deze 'ongrijpbare sluipende processen'. Steden moeten verdichten binnen 'rode contouren' en natuurgebieden beschermd met 'groene contouren'. Wat resteert is driekwart van het land waarvan men eigenlijk geen idee

De Plankaart is zo gedetailleerd, dat het een topografische kaart van 2030 zou kunnen zijn.

heeft, wat er mee aan te vangen. Dus wordt gekozen voor een behoudzuchtige koers, waarbij de karakteristieken van de 'authentieke cultuurlandschappen' behouden moeten blijven. Moderne landbouw is daarin ineens niet vanzelfsprekend meer; recreëren mag, maar wel op wegen en paden; de natuur houdt zich op in de slootkant. De rode contour rond de stad en de groene contour rond de natuur betekenen feitelijk een gele contour rond het platteland: dit is het gebied waar eigenlijk niets mag, maar van alles zou kunnen, al weet geen mens wat en hoe.

Wijsheid achteraf

Deze negatieve grondhouding heeft, gecombineerd met de grote vraag naar ruimte, grote gevolgen voor het aanzien van het platteland. In de doorwerking van veel plannen beseffen de initiële plannemakers pas achteraf wat ze aanrichtten toen ze een vlakje op de kaart van kleur veranderden. Een als 'recreatie' aangemerkt gebied blijkt na realisatie getransformeerd te zijn in een complete woonwijk! Zo is midden in het Groene Hart vlak langs de A2 aan de Vinkeveense Plassen een dure en dicht bebouwde wijk met 220 betonnen waterbungalows ver-

rezen, waar even zo goed een recreatiestrandje en een fietspad had kunnen liggen. Maar dat brengt voor de plaatselijke gemeente nu eenmaal minder geld in het laatje.

Eén richting?

Dit soort voorbeelden maken duidelijk dat het huidige stelsel verstarde is met haar eenzijdige functionele benadering en eenrichtingsverkeer in de implementatie. Er moet met andere ogen naar de problematiek van het platteland gekeken worden: nieuwe ingrepen kunnen op een fijnmazige manier met elkaar gecombineerd worden, en niet iedere verandering hoeft dan per definitie een verslechtering te betekenen. Dit is in feite niets nieuws. In Engeland gaan bijvoorbeeld stemmen op dat de bouw van vrijstaande woningen op het platteland goed is voor de lokale biodiversiteit: *"Through careful design and location and environmental assessment, built development can use land more efficiently and incorporate green space for people and wildlife"* (Porter, september 2003). Het bijzondere is dat dit geen uitspraak is een projectontwikkelaar, maar van een grote Britse natuurorganisatie.

Vorm geven

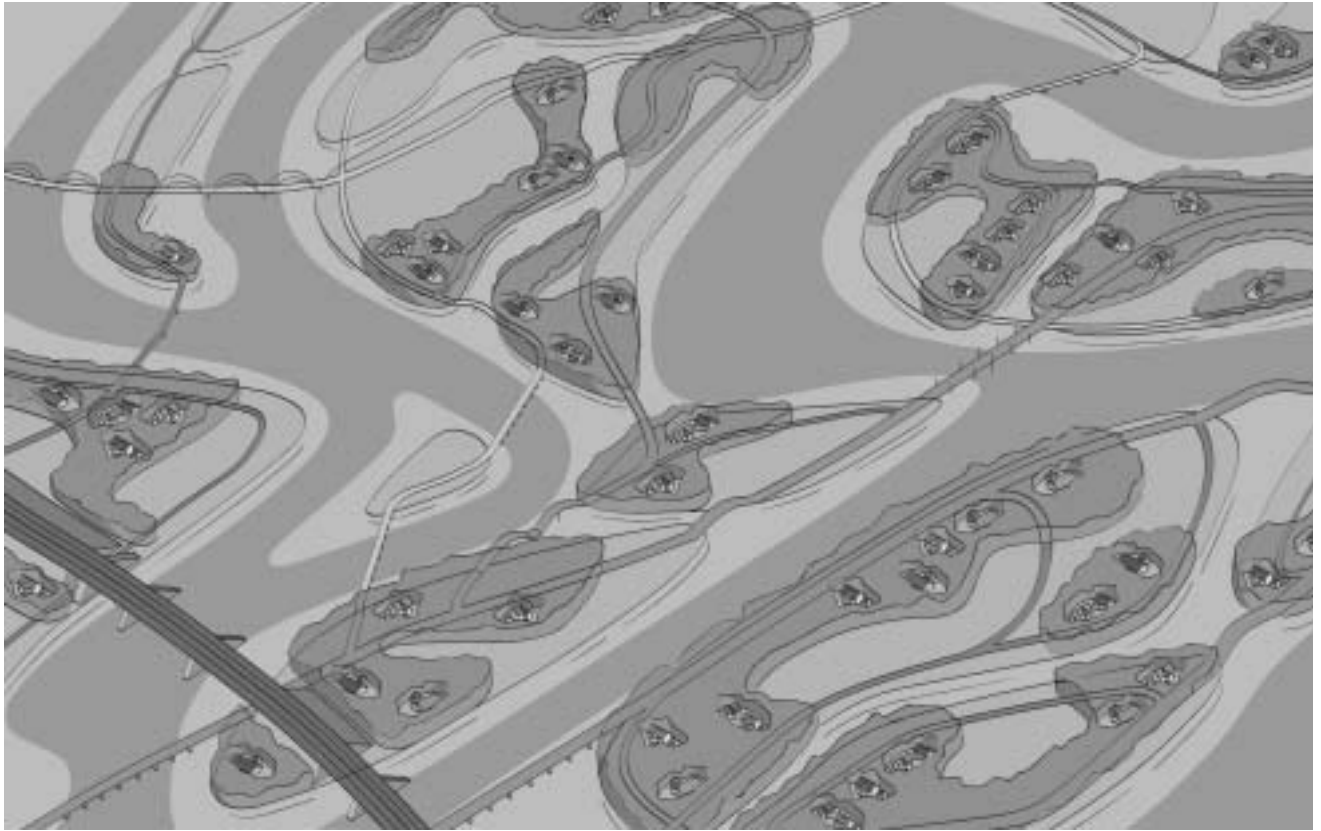
Het regionaal ontwerp kan de brug slaan tussen voornemen en resultaat, door op een realistische manier te laten zien dat de transformatie van het platteland mooie nieuwe landschappen op kan leveren. Want als we het complexe vraagstuk van het postagrarische landschap willen oplossen, dan volstaan abstracte schema's niet. Pijlen, symbolen en bollen zeggen niets over het landschap. Ook moeten we het regionaal ontwerp niet reduceren tot een bestemmingsplan, door alleen vlakken op de topografische kaart van kleur te veranderen. We moeten juist de potenties van het landschap tonen, door op deze schaal concreet vorm te geven: nieuwe, bewust ontworpen lijnen en vlakken tonen op deze schaal een nieuwe werkelijkheid: *NUtopia: solutions for suburbia*.

Meerwaarde

Met de voeten in de klei en het hoofd in de wolken, dat is NUtopia: het hier en NU als vertrekpunt naar een nastrevenswaardige toekomst, Utopia. Niet alleen bestaat NUtopia uit sprekende verbeeldingen van een futuristisch landschap, maar het is gebaseerd op een realistisch programma. Dit is belangrijk, want daarmee staat of valt de waarheidsgetrouwheid van de verbeeldingen. Het gehanteerde kwantitatief programma is gebaseerd op scenario's en prognoses uit de Vijfde Nota voor de toekomstige ruimteclaims voor wonen, recreatie, landbouw en natuur tot 2030. Deze prognoses zijn doorgerekend naar drie planregio's van elk 30.000 ha. Op deze manier is concreet te zien dat per gebied ongeveer een derde van het oppervlak op de schop zal gaan in de komende dertig jaar. NUtopia durft te laten zien dat deze gigantische opgave tot interessante oplossingen kan leiden. Tot een nieuwe manier van suburbaan leven.

Momentum

In NUtopia zijn het nieuwe bewoners die zich over het platteland ontfermen. Vanaf het regionale schaalniveau worden nieuwe woningen ingepast in het landschap. De aanleg van de woningen en bijbehorende

Zo worden meerdere vraagstukken in een soepele beweging opgelost, met een aansprekende perspectief als resultaat.

infrastructuur worden gecombineerd met verbeteringen in de waterhuishouding, de natuurstructuur en de landbouwkundige situatie. De filosofie erachter is dat de verschillende ingrepen elkaar kunnen bevorderen: er kan flink verdient worden aan (recreatie-)woningen, wanneer deze aantrekkelijk zijn door de aanwezigheid van natuur, nuttig en noodzakelijk zijn voor een betere waterhuishouding, of waarmee de agrarische bedrijvigheid gebaat is.

Park is een voorbeeld uit NUTopia waarin het landschap van vuilnisbelten, stukjes snippergroen, verlaten recreatieterrainen en onrendabele boerenbedrijven tussen Amsterdam en Haarlem is omgetoverd tot een nieuw groot Parklandschap. Met de realisatie van 3000 kleine woningen is een samenhangend eilandenrijk ontstaan, waar wonen, natuur en recreatie op een vernieuwende en aantrekkelijke wijze met elkaar samengaan.

Dat is de kracht...

Eén van de hoofddoelen was van NUTopia een realistische ontwerp oefening naar de toekomst van het Nederlandse landschap te maken. Maar wat is de echte realiteitswaarde van NUTopia? Het is een soort sciencefiction: een combinatie van harde feiten, realistische prognoses, en een flinke dosis verbeeldingskracht. Het belangrijkste standpunt van NUTopia is dat in principe iedereen (rijk/arm) in het landschap moeten kunnen wonen, zonder dat het milieu overmatig belast wordt, de natuur verstoort, of het landschap beschadigd. Hoe idealistisch het ook lijkt, het is dichterbij dan menig een denkt. In het afgelopen jaar is veel veranderd in de tenor van het debat over de inrichting van het platteland. Er wordt gesproken over de legalisatie van de permanente bewoning van recreatiewoningen, en in het nieuwe ruimtelijke beleid zal het platteland 'open gebroken' worden

voor nieuwe ontwikkelingen. NUTopia lijkt wellicht te radicaal, te grootschalig en daarmee niet realiseerbaar. Maar het altijd nog een stuk minder radicaal dan de megalomane, vanuit de ruimte zichtbare, recreatie-eilanden voor de kust van Dubai, in de vorm van twee palmbomen met kokosnoten (www.palmisland.co.ae). Dat is nog eens regionaal ontwerpen! Ofwel: NUTopia is dichterbij dan u denkt. <<

Literatuur

- Boerenstand slinkt sneller dan gedacht, *A. Koper, Volkskrant, Juni 2003*
- Sustainable housing with biodiversity at its heart, *K. Porter, 10 September 2003*
- De vinexatie van de recreatie, *H. Venema, Blauwe Kamer, Augustus 2001*

Summary

A quiet revolution is on the move, farmers are no longer in charge of the landscape. Holland needs a clarifying vision: the regional plan. Van der Veen en Pleijster designed NUTopia: Solutions for Suburbia. It shows the possibilities of what to do with the agricultural landscape of Holland.